A 822

14.
15.
9. –
33. 3 38
15.
40

Actum in Curia Regia Varsaviensi, Die Tertia Mensis Decembris, Anno Domini Millesimo, Septingentesimo, Nonagesimo, Primo.

AD Officium & Acta præsentia Castrensia Capitanealia Varsaviensia personaliter veniens Magnificus Antonius Siarczyński Sacræ Regiæ Majestatis, & Comitiorum Ordinariorum Generalium, atque Confœderationis Generalis Regni Secretarius, Eidem Officio, & Actis Jllius Constitutionem infrascriptam obtulit, & ad ingrossandum in Acta præsentia porrexit, tenoris talis:

Rozgraniczenie Normalne w Wielkim Xięstwie Litewskim.

ARTYKUŁ I.

Skład Kommissyów Granicznych.

1mo. Chcąc ukrócić pienie w Sprawach Granic zakłóconych, zabespieczyć Dziedzicom i Possessorom Maiątki tychże, iakieykolwiek były one natury, a w tym wszystkim spokoyności publiczney chcąc zaradzić skutecznie z oszczędzeniem krwi niewinney wylewu, którą Granice często zbroczone bywały; My KROL, wraz z STANAMI Skonfederowanemi na iednogłośne żądanie Posłów Wielkiego Xięstwa Litewskiego, stanowiemy Rozgraniczenie Normalne Dóbr wszelakiego gatunku, bez wyłączenia żadnych, całego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, a na ten koniec we wszystkich Województwach, i Powiatach Seymikami nadanemi, między sobą oddzielonych, a składaiących się z Parafiów, właściwie do tychże należących dla każdego Kommissyą Graniczną udzielną naznaczamy.

2do. Każde Województwo, czyli Powiat na dniu 14tym Lutego Roku 1792. zebrać się na Seymik, według Prawa maiący, po dopełnieniu innych Elekcyi na Urzędy nawet w nowych Powiatach, według osobnego Prawa, i po odbyciu Gospodarstwa mieyscowego czynności, Kommissarzów Granicznych wybierze plu-

 ráli.

ralitate Wotów sekretnych, ieżeliby na kogo iednogłośne nie nastąpiło zezwolenie, a to podług następuiących prawideł.

3*tio.* Rozciągłość Woiewództwa, czyli Powiatu, a w nich Parafii większa, czyli mnieysza liczba, wielość kłótni granicznych, i szachownic mnóstwo Wspoł-Obywatelom iednego Woiewództwa, albo Powiatu zebranym naydokładniey wiadome, decydować na każdym Seymiku będą powinny liczbę potrzebnych Kommissarzów, których w ogólności każden Seymik naymniey dwunastu wybierze, wyiąwszy Woiewództwo Witepskie, któremu dosyć będzie trzech, i Woiewództwo Smoleńskie, Xięstwo Inflantskie, niemniey Powiat Starodubowski, które żadnych Kommissarzów Granicznych potrzebować nie będą.

4*to.* Wyższa Kommissarzów liczba nad Osób 12. przez Obywatelów Woiewództwa, lub Powiatu za potrzebną uznana, powinna bydź zawsze w Progressyi Osób po trzy więcey pomnażana, to iest: 15. 18. 21. 24. i tak daley, a to stosownie do Kompletów, które się niżey przepisuią.

5*to.* Kommissarzami bydź mogą od woli Obywatelów wybrani iednomyślnością, czyli większością sekretnych głosów Senatorowie, i Urzędnicy własnego Woiewództwa, albo Powiatu, niemniey Senatorowie i Urzędnicy tych Woiewództw, albo Powiatów, które swych Kommissyi własnych mieć nie będą, albo małey liczby Kommissarzów potrzebuią. Wreszcie i Obywatele nie Urzędnicy, byle każdy obrany Kommissarz z Stanu był Szlacheckiego, nie maiący żadney *Criminis* noty, i w Woiewództwie, czyli Powiecie, gdzie obranym zostanie, miał Possessyą, a z Kommissarzów Porządkowych, ieżliby który na Kommissarza Granicznego był wybranym, na tego mieysce Obywatele zaraz na Seymiku innego wybiorą.

6*to.* Doczesne to Urzędowanie, w którym potwierdzenie, albo odmiana, co lat dwie na Seymikach Elekcyinych Obywatelów woli zostawuie się zupełnie, nie będzie wymagało Przywileiow żadnych, i Kommissarze Graniczni wybrani, w *Laudum* Woiewództwa, albo Powiatu swego Instrument upoważniaiący ich Urzędowanie mieć będą, w którym *Laudum*, w iakim porządku zapisanemi zostaną, w takim Starszeństwo między niemi uważane bydź powinno.

7*mo.* Wybrani Obywatele na Kommissarzów Granicznych, zaraz na Seymiku Przysięgę wykonaią przed zgromadzonemi Obywatelami Rotą, iako niżey.

8*vo.* Kompleta teyże Kommissyi Graniczney, każdego Woiewództwa, bądź Powiatu, będą troiakie, podług udzielnych obowiązków, które się niżey teyże Kommissyi Graniczney przepisuią, to iest: *Pierwszy* ze wszystkich Osób Kommissarzów wybranych, który się nazywać będzie *plenum* Kommissyi; *Drugi* Komplet Appellacyiny z siedmiu koniecznie Kommissarzów składać się maiący; *Trzeci* Wydziałowy z Osób Kommissarzów wybranych trzech, oprócz Arbitrów, iako niżey.

9*no.* W każdym z troiakiego rodzaiu Kompletów, *primus ex ordine*, gdzie Senatora nie będzie w *Laudum* Woiewództwa, albo Powiatu, zapisany, prezydować ma, a ostatni *è medio* Kompletu uproszony Kommissarz, pióro i Protokuł trzymać będzie, w przypadku równości zdań, ostatni z porządku, decyduiącego nie powinien mieć głosu.

10*mo.*

10mo. Wszyſtkie Sprawy ſamego tylko rozgraniczenia tyczące ſię, nie zaymuiąc żadnych Sukceſsyinych, Exdywizorſkich, i o Aktorſtwach odbywać ſię, i kończyć będą w Kommiſsyach Granicznych.

11mo. Każda Kommiſsya Juryzdykcyą ſwoią w Mieście Seymikowi przez Prawo naznaczonym, zaraz po obiorze ſiebie zafunduie, a trwałość nie dłuższa będzie, iak do 1. Maia, Roku 1797. Prędzey zaś będzie ſię mogła zakończyć, gdy Spraw Granicznych do rozſądzenia, w którym Powiecie nie ſtanie.

12mo. W przeciągu lat przepisanych, gdyby Kommiſsarz który zſzedł z tego świata, na naypierwszym Seymiku Woiewództwo, czyli Powiat, dobierze innego na mieysce zmarłego, a kiedyby termin Seymiku był daleki, i w ciągu rozpoczętey pracy Sądów oddzielnemi Kompletami, ażeby Dzieło graniczne ze ſzkodą Obywatelów zatrzymane nie było przez śmierć rozrywaiącą Komplet, *plenum* nawet Kommiſsyi, chociaż z trzech - czwartych części wſzyſtkich Kommiſsarzów złożone, iak nayrychley oſtrzeżone przez Prezyduiącego w tym Komplecie, w którym zamrze Kommiſsarz, a do Miaſta Seymikowego zebrane, tymczasowego Kommiſsarza obrać będzie mogło, którego Seymik naypierwszy potwierdzić, albo zmienić mocen będzie, i podobnie *plenum* na mieysce chorego obłożnie tymczasowego Kommiſsarza obierze, a tak wybrani Przyſięgę wykonać maią dla Kommiſsarzów Granicznych przepisaną, i oſtatnie mieysce, iako nowo przybyli, zaſiędą.

13tio. Podobnie *plenum* Kommiſsarzów Granicznych wſzyſtkich tymczasowego Kommiſsarza obrać będzie mogło w czaſie rozpoczętych Sądów Wydziałowych, ieżeliby długa, a tym bardziey niebeśpieczna choroba Komplet rozrywała.

ARTYKUŁ II.

O Czynnościach poprzedzić maiących wyiazd Geometrów na Granice.

1mo. Prawo ninieysze nieodwłocznie po oblatowaniu onego do wſzyſtkich Kommiſsyów Woiewódzkich rozeſłane, a przez te po wſzyſtkich Parafiach publikowane w treści, która wſzędzie przez Plebanów, i Parochow ogłoszona będzie, ma moc pierwſzych Uniwersałów oſtrzegaiących, ażeby Obywatele mieli ſię wſzyſcy w gotowości do okazania Komornikom Granic ſwoich, ile możności pewnych, i wſzędzie ugodzonych.

2do. Kommiſsya każda Graniczna, po ufundowaniu Juryzdykcyi ſwoiey w Mieście i czaſie, iako wyżey, ponowi Uniwersałem oſtrzeżenie powſzechności Obywatelów Woiewództwa, czyli Powiatu ſwoiego, że przyſtępuie do exekucyi tego Prawa.

3tio. Do pierwszego Maia, Roku 1793. zoſtawuie ſię czas Obywatelom do zakończenia ſporów granicznych przez ugodliwe Tranzakta, czyli przez decyzye Sądu przyiacielſkiego polubownie obranego, a oprócz tego Sądu, albo ultymarnych Inſtancyi *in ordine* oſtatecznego tylko Dekretu, kiedy zgodnie Strony do nich póyść zechcą, wszelkie Sprawy o Dyfferencye Grani-

czne wyimuią ſię zupełnie z pod iakich bądź Jurysdykcyi Kraiowych, od Daty zaraz tego Prawa. A co ſię tycze Spraw między Miaſtami wolnemi a Poſseſsorami Królewszczyzn, czyli Adminiſtracyą Dóbr Stołu Naszego, lubo w czaſie przepisanym przez Prawo Sąd Zadworny przyimować i rozsądzać takowe mocen będzie; w Kategoryach iednak Granic rozpoznania, i uſtanowienia wiecznych, przez Remiſsy odſyłać będzie do Kommiſsyów Granicznych.

4to. Ażeby między Duchownemi a Ziemſkiemi, nawet i natury Mieyſkiey Dobrami, ſpory graniczne w tym czaſie wolnym, ułatwionemi bydź mogły, Władza Wykonawcza Nas KROLA, w Straży ſtarać ſię o to będzie, ażeby *beneplacitum* ogólne na Kray wyrobione, umocowało iak nayrychley Przewielebnych Biſkupów, i Wielebnych Opatów, niemniey Kapituły wszelkie, nakoniec Starſzeńſtwo Zakonne, ażeby Domy i Klaſztory oboiey Płci Osób Zakonnych, niemniey Plebani mogli Zamiany ſzachownic ugodliwie, bądź Kompromiſsami dopełniać.

5to. Obywatel każdy, iakieykolwiek natury dzierżący Dobra, bądź wieczyście, bądź doczeſnie, Duchowny, czyli Swiecki, z mocy Prawa ninieyſzego od czternaſtego Lutego począwſzy w Roku 1792. do dnia oſtatniego Lutego w Roku 1793. złoży w Kancellaryi Graniczney ſwoiego *respectivè* Woiewodztwa, albo Powiatu w Oryginałach, a chociażby i w Kopiach, wiernie, i co do ſłowa z Oryginałów wypisanych, z podpisem własney ręki na każdey Kopii, wszelkie Dokumenta do Granic tylko ſtosuiące ſię, czyli właſnych, czyli cudzych Dobr za Rewersami Regenta Aktowego złożenie, bądź w Oryginałach, bądź w Kopiach zaświadczaiącemi; Adminiſtracya zaś Dóbr Stołowych, i Plenipotenci Skarbowi, tam wszędzie w Woiewództwach i Powiatach, gdzie Dobra Ziemiańſkie graniczą z Ekonomiami Stołu Naszego, czyli z innemi Królewszczyznami, Oryginały Dokumentów Granicznych wszelkich, Rewizye Dobr Stołowych, Luſtracye Królewszczyzn, Mappy i Inwentarze do Granic ſłużące *in Authentico* komportować będą; od czasu zaś rozpoczętego rozmiaru, wszelkie Dokumenta Graniczne, bądź w Oryginałach komportowane, bądź w Kopiach złożone *in fundis respectivè* Dóbr, do których ſtoſuią ſię, naydować ſię będą powinny, a ſprzeciwieńſtwo ninieyszemu Prawa punktowi ſiedzeniem Wieży Niedziel ſześciu ukaranym będzie.

6to. Jeżeliby Obywatel który, w rożnych Woiewództwach i Powiatach był oſiadłym, albo dla Funkcyi publiczney oddalonym będąc, ſam osobiście nie mógł dopełnić obowiązku powyższego, ma przyſiądz w nayblizszey ſobie Kancellaryi Ziemiańſkiey, ieżeli w Kraiu, albo w iakiey bądź Kancellaryi, ieżeli za Granicą, na wierne zalecenie poſłuszeńſtwa temu Prawu Plenipotentom użytym, a urzędownie umocowanym, i iako wiernie Plenipotentom tymże, Dokumenta wszelkie zaleci komportować, a przy złożeniu świadectwa takowey Przyſięgi wykonaney, ciż Plenipotenci dopełnią względem złożenia, cokolwiek obowiązkiem Pryncypałów tychże ieſt w powyższym punkcie.

7mo. Kancellarye Kommiſsyów Granicznych wzaiemnie ſiebie oſtrzegać powinne będą, względem Dokumentów przez Obywatelów złożonych, a do Dóbr cudzego Powiatu reguluiących ſię, i podobnie Obywatelów informować.

8vo.

8vo. Złożenie w Kopiach, iako wyżey, Dokumentów Granicznych, wymagać będzie konieczney Komportacyi samych Oryginałów *in fundts* przed Sądem Kompletu Wydziałowego, a czy to w Kancellaryi Kommissyi Granicznych każdego Woiewodztwa, albo Powiatu, czyli przed Sądem Kompletu Wydziałowego Przysięga na realną Komportacyą, podług Aryngi poniższey dokonaną będzie przez Obywatelów, czyli tychże umocowanych prawnie Plenipotentów, przez umocowanych od Skarbu, i Administracyi Dóbr Stołu Naszego, przez kapitularną Osobę, co do Dokumentów *ex Archivo Diæcesano*, i przez Osobę Magistratową, co do Dokumentów Mieyskich.

9no. Każdego Woiewództwa, albo Powiatu, dawniey instrumentowani Komornicy, naukę i praktykę Ziemiomierską posiadaiący, użytemi wszyscy będą, ile Woiewództwo, czyli Powiat, potrzebować onych będzie, według następuiacego Punktu; ieżeliby zaś Kommissya Graniczna każdego Woiewództwa, albo Powiatu, tyle subiektów nie znalazła, ile potrzebować będzie, do Nas KROLA w Straży odwołać się powinna będzie przez Memoryał, abyśmy bądź z Szkół publicznych, bądź z Korów Artylleryi zdatne, wybrawszy subiekta, wszędzie, gdzie do Kompletu potrzebnych Komorników, Geometrów zabrakuie, takowych nadessali.

10mo. Liczba Kommissarzów Granicznych, w iakiey ci przez Obywatelów każdego Woiewodztwa, czyli Powiatu, wybranemi będą, decydować powinna liczbę Komorników, Geometrów, a to w tey proporcyi, ażeby, ile Kompletów będzie z trzech Osób, na iakie Kommissye Graniczne podzielone będą do rozsądzenia sporów granicznych, tyle Komorników, Geometrów, było, a nad wzwyż wymienionych, w każdym Woiewodztwie, czyli Powiecie, po dwóch bydź powinno przynaymniey zbywaiących, dla zastąpienia mogącego zachorować, albo umrzeć w czasie pomiaru, i dla przypadku oddalenia źle dopełniaiącego swóy obowiązek.

11mo. Dla dopełnienia tego wszystkiego, co w powyższych Punktach pomieszczonym zostało, ponieważ przytomności nieprzestanney Kommissyi Graniczney w Mieście Seymikowym potrzeba będzie, *plenum* Kommissyi każdego Woiewództwa, czyli Powiatu, po za fundowaniu Juryzdykcyi swoiey, tak zmownie, czyli przez losy rozdzieli czas całoroczny zasiadania między siebie, ażeby bez żadney przerwy, trzech zawsze było Kommissarzów przytomnych.

12mo. Każda czynność Kommissyi Graniczney w Komplecie trzech Osób w Mieście Seymikowym przytomney, *unanimitate*, czyli *pluralitate*, decydowana bydź powinna, z zapisaniem wszystkiego regularnym do Protokułu, który ieden z Kommissarzów trzymać będzie, a który Protokuł przez Komplet kończący swoie siedzenie, Kompletowi przybywaiącemu, zdany bydź powinien, po podpisaniu owego przez wszystkich ych Kommissarzy z mieysca Juryzdykcyi oddalaiących się.

13tio. Regent Aktowy, przez *plenum* Kommissyi *pluralitate* Wotów sekretnych wybrany, który przez cały ciąg Kommissyi Graniczney powinien bydź ieden, z Miasta Seymikowego oddalać się nie będzie, dla potrzebnego w każdym czasie przyimowania Komportacyi Dokumentów, w Oryginałach, bądź w Kopiach skła-

ſkładanych, za Rewersami przez tegoż Regenta wydawać ſię zawsze maiącemi, dla wprowadzenia do Aktów Granicznych Dokumentów, przez Obywatelów wnaszanych, i Extraktami wydawania tym, którzyby onych żądali, dla dozoru nakoniec całego *Archivum* Granicznego.

14to. Regent Aktowy wzwyż wspomniony, po wybraniu ſiebie z pomiędzy Obywatelów dobrze oſiadłych, Przyſięgę wykona na wierne wypełnianie wszelkich obowiązków, podług Roty po niżey przepisaney, a dla pomocy będzie tenże mogł przybierać dla ſiebie Vice-Regentów i Namieśników Aktowych według potrzeby, za których wierność, iako też za beśpieczeńſtwo całego *Archivum*, ſam będzie w odpowiedzi.

15to. W czaſie od pomiaru i Sądownictwa wolnym, to ieſt: od pierwszego ufundowania Juryzdykcyi, przez *plenum* Kommiſsyi Graniczney do 1go Maia, Roku 1793. Kompleta ſzczególne teyże Kommiſsyi, bez przerwy w Mieście Seymikowym przytomne, wszelką gotowość do pomiaru Granic przysposobią, a na ten koniec od Władzy Wykonawczey Nas KROLA w Straży dopraszać ſię będą nadeſłania prętów ſznurowych żelaznych iednakowych co do miary, ażeby podług takowego wzoru wszędzie równego, wcześnie Komornicy przysposobili ſię na ſznury i półſznurki żelazne, które Kommiſsye Graniczne weryfikować nie omieszkaią, ażeby z nadeſłanym wzorem, iak nayregularniey były ſtosowne.

16to. Sprowadzenie Mappów ſzczególnych przez każdego Komornika Geometrę Wydziałowego, ſporządzonych na ogólne Woiewództw, czyli Powiatów, a z tych uformowanie Mappy Prowincyi całego Xięſtwa Litewſkiego, gdy iednakowey także miary potrzebuie, podobnie Kommiſsya Graniczna każdego Woiewództwa, czyli Powiatu, ſzukać u Władzy Wykonawczey Nas KROLA w Straży będzie Skali ſobie nadeſłaną bydź maiącey, i dopilnuie, ażeby podług teyże Geometrowie wszyscy, ſwoie ſzczególne regulowali Skale.

ARTYKUŁ III.

Obowiązki Kommiſsyów w czaſie pomiaru.

1mo. Przed 1. Maia Roku 1793. Tygodniami dwóma, Kommiſsya Graniczna w tym Komplecie Osob trzech, na których z kolei wypadnie, bytność w mieyscu Seymikowym na ten czas, obwieści *plenum* wſzyſtkich Wſpół-Kommiſsarzów o potrzebie ziechania ſię do Miaſta Seymikowego, a to *plenum* zgromadzone Tygodniem przed 1. Maia Roku 1793. ponowi Uniwersałem ſwoim oſtrzeżenie Obywatelów ſwego Woiewództwa i Powiatu, względem gotowości do pomiaru, wpisuiąc dla wiadomości powszechney do tegoż Uniwersału *respectivè* Parafiów, które do którego Komornika Wydziału zdeterminowanemi zoſtały, i koley, którą Geometra każden uważać będzie powinien w dopełnieniu obowiązku ſwego.

2do. W ſam dzień 1. Maia Roku 1793. z wyprawionych Komorników, każden w naypierwszym maiątku ſwego Wydziału rozpocząć pomiar Granicy powinien będzie, podług Artykułu naſtępu-

ſtępuiącego Prawa tego Normalnego rozgraniczenia, którego E. xemplarz drukowany każdemu Komornikowi swemu, każda Kommissya Graniczna dać będzie powinna.

3tio. Po wyſłaniu Komorników, Kommiſsye Graniczne tak równie kontynuować swe zasiadanie będą z kolei między Kommissarzami, iak ta do daty 1. Maia Roku 1793. uważaną była, aby przytomność w Kommiſssyi zawſze Osób trzech bez Limity naymnieyſzey i przerwy rezolwowała przypadki zdarzyć ſię mogące Komornikom, i przez tych donaſzane, aby nakazywała mocą ninieyſzego Prawa Właścicielom i Poſsessorom opornym poſłuſzeńſtwo onemu, rekwizycye o *brachia Militaria* w przypadku oporu czyniła, i to wszyſtko dopełniała, co w naſtępuiących Punktach ieſt poſtanowionym względnie obowiązków Kommissyi Graniczney przepisanych.

4to. W czasie pomiaru przyſłane od Komorników Rapporta, względem nalezionych przez tychże dyfferencyów, oraz Mapki szczególne Kommissya Graniczna Regentowi Aktowemu oddawać powinna będzie, z pilnością nad tym, aby porządnie ów Regent te wszyſtkie układał, podług repartycyi Parafiow do Wydziału każdego Komornika determinowanych.

5to. W czasie tymże i przez cały ciąg pomiaru, odbierać będzie Kommissya Graniczna zaſkarżenia Obywatelów na Komorników, ieżeli ci dawać będą do tego powody i sprawiedliwosci dokładney wymiaru nie ubliży, iuż przez upomnienie, iuż nawet przez odsądzenie od Pensyi, i oddalenie od roboty przeſtępuiących, z przeciągnieniem kar nawet osobiſtych Wieży, albo wſkazów na maiątek tychże, ieżeli przewinienia przykładnego wyroku potrzebowałyby, i szkody udziałane powrócenia tychże wymagałyby.

6to. W zdarzoney Sprawie Obywatela z Komornikiem wydziwiaiącym albo na szkodę czyią przekupionym przez drugiego, bądź wymagaiącym nieſłusznie tak od Obywatelów, iako też tychże Poddanych datku, ieżeliby osobiſtości Komornika Kommissya potrzebowała do explikacyi, nie inaczey od roboty odrywać taż będzie powinna, iak zsyłaiąc innego na mieysce obwinionego, aby pomiar spoźnienia w potrzebnym pospiechu nie cierpiał.

ARTYKUŁ IV.

Przepis dla Komorników Geometrów.

1mo. Komornik Geometra każdy, bądź przez Podkomorzego swoieiego Powiatu wybrany i inſtrumentowany dawniey, bądź od Władzy Wykonawczey przyſłany, po odbytym examinie przez wyznaczonych od Szkoły głowney examinatorów i świadectwie sobie danym, iako naukę mierniczą poſiada, po wykonaniu Przyſięgi rotą poniżey umieszczoną przed Kommissyą Graniczną tego Woiewodztwa, albo Powiatu, przez którą do pomiaru użytym zoſtanie, i po zweryfikowaniu akkuratności Sznura i ſkali zgadzać ſię punktualnie maiących z przyſłanemi od Nas KRÓLA w Straży wcześniey, aniżeli na dniu 1. Maia Roku 1793. rozpocznie Dzieło obowiązku swoiego, obwieści Tygodniem Possessora Dóbr, i z tymże graniczących na koło, od ktorych po-

pocznie robotę, aby gdzie, iuż do wycinania Trybów, iuż do wysadzania Rectiliniów, i do ciągnienia sznura potrzebni będą do pomocy, znaydowali się na Granicy Ludzie, iuż ażeby, bądź Dziedzic, bądź Possessor, czyli Plenipotent pokazał też Granicę i podobnie zawsze Tygodniem pierwey Komornik Geometra każdy obwieszczać będzie tego, którego maiątek następnie ieden po drugim odgraniczać onemu z kolei przyidzie.

2do. W zwyż rzeczoney kolei, Komornik każdy uważać ściśle będzie według przepisu sobie od Kommissyi Graniczney podanego, a ta podług Wydziałów, na iakie się podzieli, wpisze każdemu Komornikowi z Taryffy wyięte Parafie, i w tychże maiątki, z uwagą na to, aby przeskakiwania nie było: Y taką koleią szły Dobra i maiątki, w iakiey aktualnie znayduią się iedne koło drugich sytuowanemi.

3tio. Ziechawszy Komornik Geometra *ad fundum* maiątku naypierwszego, ieżeli na piśmie oddane mieć sobie będzie zaświadczenie przez współ graniczących podpisane, iako żadney między sobą nie maią dyfferencyi, poydzie ze sznurem wzdłuż teyże przez Dziedzica, bądź Possessora, bądź tychże Plenipotenta, bądź nakoniec przez Włościan okazaney, przemierzaiąc każdey ściany długość, i zarazem Kopce dawne, ieżeli popsute odnawiaiąc, w tych wszakże tylko mieyscach, gdzie dawne czyli popsute znaydzie, a nowe wysypuiąc nie daley ieden od drugiego, iak o pięć sznurów, a w każden nowy Kopiec materyał trwały, zepsuciu nie podległy wkopuiąc, na Angułach, gdzie potrzeba będzie, sypać ma Komornik Kopce wyższe, a to wszystko na ziemi, uczyniwszy w około pierwszego maiątku, który przemierzać począł, przeniesie podług Skali sobie wydaney, i w czasie, iako niżey, na Mappę, wyrażaiąc na niey długość Duktów Granicznych, miarę Angułów, mieysca Kopców, tak starych, iak nowych, brzegi Jezior, ieżeli te czynić będą Granice, biegi Rzek i Rzeczek, pozycyą Miasta, Miasteczka, Wsi, Dworu, podług położenia tychże przez domiar do nich, czyli też przez intersekcye, a całey Granicy oprócz tego dokładną obwodnicę opisze.

4to. Odgraniczywszy iednę Maiętność, tym samym sposobem odgraniczy i drugą, oraz te wszystkie, które w swoim Wydziale mieć będzie w mieyscach iednak, gdzie między Wydziałem iednego Komornika, a Wydziałem drugiego w iednym Woiewodztwie, czyli Powiecie będzie Dukt Graniczny niesprzeczny do prowadzenia, Komornik iednego Wydziału wezwie Komornika drugiego Wydziału, i wspólnie Dukt między Dobrami niesprzecznie graniczącemi między sobą poprowadzą, oraz to wszystko, co w Punkcie wyższym wyrażono, dopełnią.

5to. W mieyscach, gdzie Granice Dóbr przez iednego Wydziału Komornika wymierzonych wchodzą w Woiewodztwo Sąsiedzkie, albo Powiat, Komornik tego Woiewodztwa, albo Powiatu, z Komornikiem drugiego Wydziału, bądź też i Powiatu, lubo wspólnie niesprzeczną poprowadzi Granicę, i iako wyżey Kopcami ią oznaczy, rzeczoną iednak Granicę do swoiey Mappy ten Komornik wciągnie, w którego Wydziale *Fundum* Dóbr mierzonych leży.

6to. Gdzie ściany Dóbr we dwóch sąsiaduiących Woiewodztwach, albo Powiatach leżących, są zarazem Granicą tychże Woie-

wodztw,

wodztw, albo Powiatów, podobnie Komornicy Wydziałów *respective* swoich, wspólnie taką Granicę niesprzeczną obmierzą i każden rzeczoną Granicę, iako Woiewodzką, czyli Powiatową na Mappę Wydziału swoiego wciągnie.

7mo. W Woiewodztwach i Powiatach Pogranicznych, gdzie *respective* Wydziałów swoich Komornicy prowadzić będą Dukta Granic z innemi Państwami stykaiących się, maią być ostrożni, ażeby nie uczynić nowey kwestyi w Granicach Narodowych, i prowadzić ciż Dukt będą powinni, według znaków Granice Kraiów Rzeczypospolitey determinuiących, nie sypiąc żadnego Kopca nowego, ani Słupa żadnego nie wkopuiąc tam, gdzie onego nie było; gdzie zaś znalezionemi będą Kopce, albo Słupy dawne nie odnawiaiąc tych bez zniesienia się z Dziedzicem, albo Possessorem graniczącey cudzego Państwa Ziemi z Possessyą Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

8vo. Gdzieby między Granicami Wielkiego Xięstwa Litewskiego, a Sąsiedzkiemi była Granica w dyfferencyi, maią Komornicy *respective* Wydziałów swoich, takowe pod dyskwizycyą będące mieysca obmierzyć tylko za zgłoszeniem się do Graniczącego, bez sypania, albo stawienia znaków Granicznych, kontynuiąc daley pracę tam, gdzie sprzeczki nie ma, a o dyfferencyi każdey znalezioney podobnego gatunku, Komornik każden *respective* swoiey Kommissyi Graniczney rapportować będzie winien z przyłączeniem Mapki, i tak dokładnym opisaniem rodzaiu teyże dyfferencyi, aby Kommissya Graniczna w obiekcie takowey donieść iak nayrychley i iak naydokładniey mogła Władzy Wykonawczey Nas KROLA w Straży o teyże znaleziońey dyfferencyi, którey przez Negocyacye zaradzić będzie Naszym staraniem.

9no. W obiekcie zadysputowanych Granic między Wielkiem Xięstwem Litewskim, a Xięstwem Kurlandzkim, nie pierwey Komornicy Wydziałów pogranicznych z Kurlandyą na dyfferencye do przemierzenia tych ziadą, aż kiedy Possessorow Dóbr Kurlandzkich ostrzegą, aby się na Granicy znaydowali, i albo wspólnie z użytemi przez Obywatelów Kurlandzkich, obydwa Dukta Graniczne przemierzą, albo w niebytności Geometrów Kurlandzkich, sami całą robotę dopełnią, i Mapki do swych *respective* Kommissyów odeszlą.

10mo. W żadnym przypadku, Komornik zatrzymywać się w robocie, do którey iest wyznaczonym, nie może; gdyby zachorował, albo umarł, inny Komornik zaraz na tegoż mieysce przez Kommissyą Graniczną *respective* Woiewodztwa, albo Powiatu, gdzieby takowy przypadek zdarzył się, posłanym być powinien; a nadto każdy z Komorników do pomiaru Granicy aktualnie użyty, dobrać sobie będzie mogł Applikanta, nabytą w Szkołach Teoryą posiadaiącego nauki pomierczey, którego Kommissya Graniczna użyć też będzie mogła na mieysce zmarłego Komornika, po odbytym, iako wyżey, examinie i wykonaney Przysiędze.

11mo. Oprócz choroby, a tym bardziey śmierci Komornika, ażeby Pomiar Normalny przez nieprzewidziane przeszkody zastanowionym nigdy nie był, mieć chcemy: 1. Aby ziechawszy na prowadzenie Duktów Komornik, kiedyby pomimo obwieszczenia Possessorowi uczynionego, nieznalazł tenże gotowości, i pilności do okazania Granicy przez Dziedzica, bądź Possessora, bądź Plenipotenta, miał Prawo przyległych Wiosek, Gospodarzów obydwu Maiętności z sobą graniczących wezwać, i za okazaniem przez tychże

Granicę wyprowadzić i przemierzyć. 2. Kiedyby i Wioski, czy to z zakazu Pańskiego, czy przez własne nieposłuszeństwo, do okazania Granicy, przystawić Gospodarzów nie chciały, aby Komornik doniosł zaraz o tym Kommissyi Graniczney swoiego Woiewodztwa, albo Powiatu, a ta nieodwłocznie zesłała *brachium Militare* do Wiosek opornych, którego *brachium* Kommendy naybliższe o nie rekwirowane odmawiać nie będą powinny nigdy Kommissyi. 3. Aby w przypadku dyfferencyi w Granicach, czy to ieden Komornik w swoim Wydziale, czy Komornicy dway w Wydziałach oddzielnych, Dukta zaprzeczone obeszli, też na Mapki pownaszali, i dokładny Rapport o znalezioney dyfferencyi do swych Kommissyów Granicznych odesłali, a to wszystko dopełniwszy, dalszy obwód Granicy kontynuowali. 4. Aby nakoniec Komornik każdego Wydziału, bądź dobrowolnie, bądź poniewolnie wyprowadziwszy Dukt Graniczny przez Włościan obóstronnych okazany, ieśli ten pod żadną nie podpada kwestyą, Kopce usypał, podług powyższych przepisów i Mappę sporządził, niemniey obwodnicę opisał, a takowa Granica wieczną być ma między Dziedzicami, czyli Possessorami.

12mo. Gdzie Komornik znaydzie Granicę Dóbr, bądź pomieszaną, bądź zakwestynowaną z powodu szachownic, takowe wszystkie bez opuszczenia naymnieyszey, bądź sam, ieżeli w swoim Wydziale one znaydzie, bądź z drugim Komornikiem, ieżeli też szachownice we dwóch Wydziałach znaydą się, wymierzy, albo wymierzą, z dystynkcyą dobroci gruntu i tego wszystkiego, co pomnażać może szacunek iedney szachowniey nad drugą, chociażby co do miary nie wiele różniły się, a po dopełnieniu tego, Właścicielom proponować będą, albo będzie zamianę w proporcyi obszerności i dobroci, nie zważaiąc iakieybykolwiek były te Dobra i Posseassye natury, a za skłonieniem się Właścicielów Ziemiańskich do zgody, przez zamianę, podług Aktu ugodliwego między temiż Właścicielami podpisanego, linia Graniczna zdeterminowaną, okopcowaną, i na Mappę wciągnioną zostanie. W przypadku zaś nie zgodzenia się Właścicielów na zamianę, obmierzonych tylko szachownic Mapki do Kommissyi Graniczney *respective* swego Woiewodztwa, albo Powiatu Komornik każden odeszle.

13tio. Gdzie się zdarzy, że Dziedzic iedney Maiętności, trzyma cudzą ościenną, bądź w zastawie, bądź Dekretem Exdywizyi doczesney sobie przyznaną, a Dziedzic tey zastawioney, albo exdywidowaney Possessyi, ani sam, ani przez Plenipotenta do okazania Granic nie stanąłby, Komornik nie spuszczaiąc się na iednostronne ukazanie Granicy przez Dziedzica faworyzować sobie mogącego, ma wezwać Ludzi Gospodarzów z Wiosek przytykaiących, tak Dziedzicznych, iako też Zastawnych, czyli Dekretem Exdywizorskim przysądzonych, i według tych okazania Granice przemierzyć.

14to. Gdzie rozgraniczane będą Dobra Dziedziczne z Królewszczyzną, bądź Stołową, bądź dożywotnią, bądź Emfiteutyczną, tam zesłany od Administracyi, albo Dworzanin Skarbowy przy Possessorze, gdzie z Dobrami Duchownemi, z Possessyami Po-Jezuickiemi, wreszcie i z Possessyą terrytoryalną Miasta szłaby ta wspólna z Dziedzictwem Szlacheckim Granica, sami Possessorowie, czy Plenipotenci ich prowadzić Komorników będą; a gdyby tych nie było, Wsie chociażby nawzaiem przytykaiące się, wezwane

do

do okazania Granicy koniecznie bydź powinny, albo z pomocą Woyskową przynaglone, ieżeliby Komornik oporu doświadczył ze strony Włościów, osobliwie Dóbr, bądź Królewskich, bądź Duchownych, bądź Mieyskich.

15to. Gdzie Granica będzie między Maiętnością Dziedziczną, a Królewszczyzną w Possessyi tego, czyia iest Maiętność Dziedziczna zostaiącą, takowey Granicy Possessor, ani iako Dziedzic, ani iako Dzierżawca Królewszczyzn, ani iako Emfiteuta, i nietylko sam, ale nawet i Plenipotent iego, okazywać Komornikowi nie będzie mógł w niebytności, pewnych Dokumentów też Granicę oznaczaiących, lecz Gospodarze Wsiów iuż Dziedzicznych, iuż Królewskich, między sobą graniczących.

16to. W Dobrach, których Dziedzice są małoletniemi pod opieką, lub *impotentes* pod kuratelą, Opiekunowie i Kuratorowie sami, czyli przez umocowanych od siebie, w Dobrach zaś pod Dożywociem Kobiet będących, Dziedzice sami, lub przez Plenipotentów, Granice okazywać maią Komornikowi, a w niebytności tych Plenipotentów, prawnie umocowanych, prowadzony będzie przez Włoście obustronne.

17mo. Dobra na Exdywizye, bądź doczesne, bądź wieczne odesłane, a przed wyiazdem Komorników nie exdywidowane, co do obwodu generalnego tylko, i Granic z ościennemi wymierzone i okopcowane będą.

18vo. Gdzie Okolica Possessyi Szlacheckiey przyidzie do rozgraniczenia, Komornik bez mitrężenia czasu podziałem sznurów, między szczególnemi Dziedzicami teyże Okolicy, obwód sam szczególnie obmierzy, i Kopcami tenże osypie; gdzieby zaś wewnątrz były w tychże Okolicach Szlacheckich, zakłócenia w Miedzach granicznych, te szczególnie przemierzy, i na Mappę wciągnąwszy, do Kommissyi odeszle, końcem rozsądzenia przez Komplet Wydziałowy, w czasie swoim.

19no. Gdzie Lasy są wspólne, do kilku Dziedziców należące, takowych obwód tylko graniczny wymierzy Komornik, a Kopcami nieinaczey osypie, iak kiedy wszyscy Wspólnicy, których wprzód obwieścić powinien będzie, odgraniczenia wiecznego potrzebować zechcą; w przypadku albowiem, iżby który z Wspólników, wydziału dla siebie potrzebował Lasu, obwód szczególnie przemierzony przeniesie na Mappy, i też do Kommissyi Graniczney odeszle z Rapportem wyszczególniaiącym. 1mo. Czyli Las wspólny iest między Współ-Dziedzicami Gruntu pod lasem będącego, którego Exdywizya, bądź całkowita, bądź przez iednego żądaną byłaby. Albo 2do. czyli Ziemia pod lasem będąca wspólnym do Dziedzictwa cudzego należy, lub do własności publiczney w Królewszczyznach, czy to Stołowych, czy Dożywotnich, czy też Emfiteutycznych, a wstępy szczególnie do lasu bez Prawa, do Ziemi należałyby się innym Obywatelom.

20mo. Jeziora, bądź wspólne, bądź wstępne, podobnie przez Komorników uważanemi bydź powinny, i każde z takowego gatunku Jezioro, czy to na Granicy będące, czyli też wewnątrz Maiętności sytuowane, przez każdego Komornika w około obmierzone bydź powinno, z wiadomością, iak wiele toni, iaki gatunek Ryby poławia się.

21mo. Miasta wolne wszędzie w swoich *respectivè* Wydziałach Komornicy, co do tychże Miast Territoriów, w iakiey obszerności

 one

one znaydą, odgraniczą od innych Possessyów, iuż Dóbr Dziedzictwa publicznego, w których się te nayduią, iuż Maiątków udzielnych, acz do Miast tychże należących, lecz natury Ziemskiey będących, iuż od Włościów dziedzicznych tych Panów i Dziedziców Ziemskich, którzyby Osadę Miasteczkową wolnością nadali, i *Territorium*, takowemu Miasteczkowi oddzielili.

22do. Gdzie Komornik znaydzie u Właściciela Maiątku, albo Possessora Mappę, bądź z rozkazu tegoż sporządzoną, bądź Sądownie approbowaną tam, gdzie Maiątek exdywidowany został po między Kredytorów; dla ukrócenia roboty, a zatym i przyśpieszenia skutku, będzie mogł tylko w wybranych przez siebie mieyscach weryfikować, ieżeli akuratnie iest zrobioną, czyli też przez linie dwie węgłami prostemi krzyżuiące się, a od Granicy do Granicy dyrekcyą kardynalnych wiatrów przecięte konfrontować z aktualną Ziemi pozycyą, a znalazłszy, że są z wymiaru akkuratnego zrobione, bez przemierzenia nowego, takowe Mappy do swoiey wprowadzi, wyiąwszy iednak: 1mo. Jeżeli obwód graniczny nie będzie w iakich mieyscach zadysputowany, bo w ów czas powinien będzie sam przemierzyć dyfferencyą, podług powyższego opisu. 2do. Jeżeli Granica, lubo pewna, znaków iednak dawnych odnowienia, i Kopców cale nowych sypania potrzebować będzie, a w ów czas przechodzić będzie powinien ze sznurem dla dopełnienia, względem odległości Kopca od Kopca, wyżey postanowionego Prawa.

23tio. Gdzie Granica niesprzeczna idzie Rzeczką, albo ruczaiem, tam wszędzie Komornik akkuratnie wymierzy bieg oney, a bądź sam ieden, bądź z Komornikiem drugiego Wydziału, sypać będzie, albo będą Kopce na brzegach obudwóch tey Rzeczki, czyli ruczaiu tak, aby z każdey strony odległość Kopca od Kopca była, podług powyższey determinacyi.

24to. Gdzie Rzeka spławna odgranicza iednę Maiętność od drugiey, tam podobnie w swoim biegu, wymierzoną ta akkuratnie będzie przez Komornika każdego z wysypaniem Kopców na obydwóch brzegach, iak wyżey opisano; a chociażby taż Rzeka spławna przez Maiętność przechodziła, Komornik wzdłuż oney przeydzie sznurem dla umieszczenia na Mappie generalney całego tegoż biegu.

25to. Jeżeliby przez Komornika znalezione były na Granicy Bagna, czyniące dyfferencyą między Właścicielami dla tego tylko, iż niepodobieństwo sypania Kopców, albo zatwierdzenia pewnych znaków nie determinowaną czyniło Granicę, obwód onego obeyść będzie powinien, i całą Bagna sytuacyą wnieść na Mappę, a tę do Kommissyi Graniczney odesłać.

26to. Wszędzie Komornik Granicę wymierzaiący, perswazyami starać się będzie nakłaniać Właścicielów, ażeby w suchych mieyscach i Lasach, raczey liniami prostemi, aniżeli krętemi szła Granica, i na ten koniec powinnością iego będzie, gdy Strony zezwolą, aby proste linie, z iak nayściśleyszą kompensacyą, prowadzone były, ile możności iak naymniey Angułów pomnażaiąc.

27mo. Kopce ordynaryine na Granicach bocznych wysokości bydź powinne sążnia, a trzy sążnie mieć w około u spodu okręgu, piętowe zaś wysokości łokci cztery, a u spodu w około łokci 12. ile zaś pięt Granic schodzących się będzie, tyle takich Kopców w kątach pięty każdey wysypać będzie powinien Komornik, ieżeli gdzie ich nie znaydzie, albo dawne odnowienia potrzebować

będą,

będą, od woli zaś będzie każdego Właściciela, ieżli na to expensować zechce, zamiast Kopców, Słupy kamienne, albo murowane stawiać, dla uczynienia tym pewnieyszą Granicy: podobnie od woli Właściciela każdego będzie zakopywać w górze każdego Kopca Słup drewniany, z narzniętym na nim numerem Kopca takim, iaki z kolei od każdey pięty na Mappie zaznaczonym zostanie; mogą też bydź od woli Właściciela miasto słupów drewnianych, kamienie wielkie z narzniętym numerem, a w Kopcach piętowych zakopywane Tablice miedziane, z napisem Roku, Miesiąca i Dnia, wysypanego Kopca, i Dziedzica Ziemi, co wszystko wyszczególnić, i opisać w obwodnicy będzie powinien Komornik.

28vo. Na błotach i bagnach obszerności znaczney, gdzieby Znaków granicznych nie było, Granica prostemi liniami zdeterminowana będzie w podziele błota, albo bagna, na części między wszystkich współgraniczących, a Właściciele graniczący z sobą owym bagnem, wzaiemnym sumptem wybić Kanał graniczny obowiązanemi są. Jeżeliby iednak która Strona do sumptu przyłożyć się nie chciała, i tego oporu dowód był w niepodpisaniu Konwencyi dobrowolney do rąk Komornika Geometry oddaną bydź maiącey, Kopce przez Komorników wysypane bydź powinny na obu brzegach bagna dla znaków, zkąd i dokąd linia prosta Graniczna ma swoią dyrekcyą. Gdzieby zaś załamywać się musiała linia na bagnie samym, tam w Angule każdym, pod Kopcem dno mocne palami powinno bydź za staraniem Komornika, a kosztem opieraiącego się Kanałowi Właściciela zrobione takie, aby Kopiec nad bagnem wyniesiony, widzialnym i znacznym był Granicy znakiem.

29no. Oprócz zupełney pomocy we wszystkim Komornikom udzielaney, Właściciele Dóbr i Possessorowie powinni będą nie odmawiać wygody tymże Komornikom, którey wszakże każden Komornik nie ma pretendować, iak dla siebie i Applikanta, oraz służącego, i na koni parę.

30mo. Komornik każden czasu letniego i pogody nie powinien, używać, iak dla wypełnienia obowiązku przemiaru, śpiesząc, ile będzie mógł, pracę rozgraniczenia, iuż w przemiarze Granic, iuż w osypywaniu tey Kopcami, słotne zaś i niesposobne do pracy dni obracać będzie na rysowanie Mappów, i opisywanie obwodnic, albo w domach Właścicielów, ieżeli ci zezwolą, albo w Mieście Seymikowym, gdzie Kommissya Graniczna przebywać, z mocy niniéyszego Prawa, będzie.

31mo. Żaden Komornik przed dopełnieniem zupełnym przemiaru Granic w całym Wydziale sobie naznaczonym, obeymować się nie będzie mógł prywatnym obowiązkiem przemiaru wewnątrz Maiątków, oprócz Rzek spławnych, i takiemi bydź mogących, Miast i Dworów, które w ciągu obchodu granicznego, czy to przez linie domiercze, czyli przez Intersekcye wprowadzać na Mappy powinien; a po skończoney nawet z powołania i obowiązku publiczney pracy, zawsze prywatną opuścić będzie powinien robotę, gdy zawczwanym będzie do oświecenia Sądu, albo Dekret Granicę pienną determinuiący exekucyi przez niego dopełnioney potrzebować będzie.

32do. Komornik każden skończywszy rozgraniczenia wszystkie w swoim Wydziale, Mappy Granic i obwodnice wszystkie Dóbr tego Wydziału poda Kommissyi Graniczney swego Woiewództwa, albo Powiatu, okaże całą robotę, i wszystkie dyfferencye na szczególnych Mapkach wyrysowane.

3tio. Komornik każden Pensyi mieć będzie na Rok Złł: Polskich iako niżey, za pracę swoią, odpowiadać też będzie za przestąpienia ninieyszey Instrukcyi w Kommissyi Graniczney Woiewództwa, albo Powiatu, gdzie użytym zostanie; a po skończey robocie całey bez nagany, ieżeli nie Szlachcic, nobilitowanym zostanie; a Szlachcic z rodu, gratyfikacyą otrzyma Rangi Officerskiey dla noszenia Munduru Artylleryi, ieżeli nie był w Służbie; Rangi stopniem wyższey, ieżeli iuż był Officyerem.

ARTYKUŁ V.

Obowiązki Kommissyów Granicznych w Kompletach Wydziałowych.

1mo. Po zakończoney Komorników pracy na Granicach, Kommissya Graniczna każdego Woiewodztwa, bądź Powiatu zbierze się *in pleno*, wszystkich bez excepcyi Osób obwieszczonemi bydź maiących przez ten Komplet, który się w Mieście Seymikowym naydować będzie w ówczas, kiedy ostatni z Komorników o pracy swey dokończoney osobiście doniesie.

2do. Kommissarze, odebrawszy od Komorników Wydziałowych, bądź Woiewodztwa, bądź Powiatu swoiego Mappy dyfferencyów w Granicach między Obywatelami, które okopcowanemi zupełnie bydź nie mogły, rozdzielą się na tyle Kompletów, ile iest Wydziałów i tak, ażeby w każdym trzech Kommissarzów znaydowało się, aby w iednym Komplecie Ociec z Synem, Brat z Bratem, albo Szwagrem, dwóch blisko sobie spokrewnionych nie było, a nadewszystko, aby żaden swoiey własney Sprawy, czyli też Pryncypała sobie równego, któremu bądź Pensyą, bądź Plenipotencyą byłby obowiązanym, nie był Sędzią, a według tak zrobioney Repartycyi, każden Komplet od Regenta Aktowego Mappy, Papiery, i Dokumenta wszelkie, stósowne do pracy, która wyiazdu tychże będzie celem, odbierze, i Regentowi swemu szczególnemu powierzy.

3tio. Tym sposobem rozdzieliwszy się *plenum* Kommissyi, zostawi Regenta Aktowego w Mieście Seymikowym dla pilnowania Aktów, i wydawania z onych, czego tylko potrzebować będą Obywatele, a Kompleta Wydziałowe po obwieszczeniu o dniu wyruszenia się swoiego, i o porządku przedsięwziętym dla dopełnienia obowiązków, zieżdżać będą *ad funda*, i na mieysca dyfferencyine tym porządkiem, iak Komornicy szli ze sznurem.

4to. Komplet Wydziałowy każden, naypierwéy *in fundo* każdego Dziedzica, bądź Possessora, ma się rozpytywać ściśle, ieżeli nie ma skargi na Komornika, który graniczył, o niewykonanie, lub złe wykonanie tego Prawa, czy nie podał w dyfferencyą Duktu niezaprzeczonego, czy nie osypał Kopcami Duktu nierozsądzonego, a w dyfferencyi będącego, czy nie ukrzywdził kogo, uwiedziony korrupcyą, lub faworem? i takowe, lub tym podobne skargi sobie doniesione otrzymawszy, zaraz *in fundo* od ukarania przykładnego Komornika źle czyniącego, lub Obywatela niesłusznie skarżącego, poczynie Juryzdykcyą.

5to. Po dopełnieniu takowey Sprawiedliwości, Komplet Wydziałowy ziedzie na Granicę; bądź pienną, bądź pewną, i okopcowaną dla Rewizyi, ieżeli dopełnił Komornik na niey okowiązków sobie

bie Prawem przepisanych? i dla obiechania Duktów dyfferencyinych, a z niemi stosownie Mappek tychże przez Komorników przygotowanych?

6to. Kiedy Komplet Wydziałowy po dopełnieniu tego, co powyżey, przystępować będzie do rozsądzenia dyfferencyi między Stronami graniczącemi, bądź na samey Granicy, bądź *in fundo* tego Dziedzica, czyli Possessora, którego Granica w około werifikuie się, Strona każda granicząca, będzie miała wolność przydania od siebie Arbitra, czyli Przyiaciela iednego polubownie, i chociażby z obcych Powietników przybranego, który *decisive* równo z innemi Kommissarzami zdanie swoie w rozsądzeniu Granicy dawać będzie mógł.

7mo. Przydani od Stron Arbitrowie po iednemu tylko bydź powinni od każdey Strony Sprawę Graniczną maiącey i pod wyrok Kompletu Wydziałowego podpadaiącey; a chociażby bądź wszystkie Strony, bądź którakolwiek Arbitrów, czyli Arbitra nie lokowała, sami Kommissarze w Komplecie swoim sądzić mocni będą, między dwoma dyfferencyi, o ściany zatym graniczne między dwoma wspólGraniczącemi, dway tylko lokowanemi będą Arbitrowie; a w sporach o pięty Graniczne tyle bydź może lokowanych Arbitrów, ile będzie Possessyi klinami z sobą stykaiących się.

8vo. Rozsądzenie każdey dyfferencyi *pluralitate* zdań następować ma, Komplet i z Kommissarzów i z Arbitrów przynaymniey trzech składać się powinien, między któremi Prezyduiący powinien bydź koniecznie z Kommissarzów. W przypadku *paritatis*, ostatnia kreska ma bydź uchylona, nie żadnego iednak z Arbitrów, ale Kommissarza z Kompletu Wydziałowego sprawie przytomnego.

9no. Komornik Wydziału przez siebie obmierzonego przytomnym bydź powinien tam wszędzie, gdzie Sąd Wydziałowy naydować się będzie, iuż dla informacyi Sądu, iuż dla explikacyi z zarzutów przeciwko niemu uczynionych, iuż dla Exekucyi wyroku Kommissarskiego.

10mo. Arbitrowie bydź mogą Osoby Duchowne, w dyfferencyach osobliwie tyczących się Dóbr Duchownych, mogą też bydź i Mieyskiego Stanu w tych sporach Granicznych, które interessować będą Miasto wolne w okoliczności tegoż *Territorium* lokalnego, albo Wsi do Miasta należącey; a w zdarzonych dyfferencyach między Królewszczyzną, a Dobrami innego rodzaiu, czyli też między Dobrami Dziedzictwa Publicznego assystencya Dworzanina Skarbowego wszędzie, i zawsze dla ocalenia Dóbr Rzeczypospolitey nakazuie się, pomimo Arbitra, lub Arbitrów, których Dzierżawcy iakiego bądź gatunku Królewszczyzn, będą mieli Prawo lokowania wedle wyboru swoiego.

11mo. Komplet Wydziałowy każden Kommissyi Graniczney pierwey, aniżeli spory do rozsądzenia przedsięwezmie, starać się powinien Strony między sobą zakłocone Granice maiące w sposobie przyiacielskim kombinować, a gdy dobrowolności nie znaydą, po dopełnieniu Juramentu przez Strony na sprawiedliwą komportacyą, ieżeli ta w Kancellaryi Graniczney w Oryginałach nie poprzedziła, po oddaniu sobie Dokumentów przy Summaryuszach tychże, i *Meritach* Sprawy na piśmie podanych, po Wizyi Duktów, examinie świadków i odpowiedziach na zarzuty wzaiemnie, czy to na piśmie, czy przez Strony dopełnionych, bez przerwy i tracenia czasu iak nayrychley odbywać Sprawy będą; i sentencye ferować, nie dopuszczaiąc żadnych Dilacyi *copiarum* Spraw albo

 muni-

munimentów, które ninieyszym Prawem dla rychleyszego odbycia rozgraniczenia normalnego za niepotrzebne *tantisper* uznaiemy.

12mo. Wolna będzie Stronom z wyroku nie ukontentowanym appellacya od Kompletu Wydziałowego Kommissyi, do Kompletu Appellacyinego teyże Kommissyi Graniczney w Sprawach wszystkich przechodzących kwestyą Włok trzech, pod dyfferencyą Graniczną będących, Possessya iednak po założoney Apellacyi przy stronie tey, którey Sąd przysądzi, pozostanie; a w Sprawach z Komornikami o krzywdy przez tychże Obywatelom poczynione Sąd Kompletu Wydziałowego, w skład którego Arbitrowie wchodzić nie maią bez Appellacyi ostateczny wyda wyrok.

13tio. Po ogłoszonym wyroku Kompletu Wydziałowego, chociażby appellowanym, a tym bardziey nieappellowanym, według decyzyi Komornik Wydziałowy Granicę wytknąć, i też osypać zaraz będzie powinien z przydaną sobie pomocą Woyskową, ieżeliby się kto temu opierał.

14to. Kompleta Wydziałowe Sprawy Graniczne i o nie użytki szczególnie rozsądzać będą, z odesłaniem Spraw *Juris* i uczynkowych do Sądu Ziemiańskiego, nie zważaiąc na wybiegi tych, którzyby rozgraniczać się niechcąc, zaprzeczali Aktorstwo Dóbr i w takim przypadku Kategoryą Graniey tylko rozsądzaiąc; co Sprawie o Aktorstwo *praiudicare* nie ma w Sądzie przyzwoitym, a osobliwie w kwestyach między Dobrami Ziemskiemi, a Królewszczyznami; które ieżeli w Kategoryach *Juris* Assessorskiego nie będą mieli wyroku ostatecznego, Granice oznaczaiącego, Komplet Wydziałowy Wieś Ziemską, od Wsi Krolewskiey odgraniczy podług używalności; a Sprawę o Aktorstwo do Sądu przyzwoitego odeszle.

15to. Każdego Obywatela własność, bądź Possessya, gdy zupełnie obmierzoną i okopcowaną zostanie, Komplet Wydziałowy przy wyrokach, ieżeli iakie będą obwodnicę przez Komornika sporządzoną, a przez siebie podpisaną odda temu, czyia własność, albo Possessya, pewnością Granicy wieczney zagruntowaną zostanie.

16to. Komplet Wydziałowy każden dla nie uciążenia Obywatelów, powinien będzie iak naymniey Ludzi i koni z sobą zabierać, a Kommissarze tam wszędzie, gdzie będą, oprócz wygody nie wymyślney, i żywności odpowiadaiącey Maiątkowi Właściciela, czyli Possessora, żadney opłaty osobney za pracę, a tym mniey darów wymagać nie będą powinni, pod refuzyą *in altero tanto* w Sądach Ziemiańskich; naywiększa zaś liczba koni dla całego Kompletu, wraz z Kancellaryą w dwunastu determinuie się.

17mo. Kompleta Wydziałowe wszystkie pośpieszać powinny dopełnianie obowiązków swoich tak rychło, ażeby z Datą 1go Października, Roku 1796. całe Wielkie Xięstwo Litewskie było zupełnie normalnie rozgraniczone.

ARTYKUŁ VI.

Obowiązki Kompletu Appellacyinego.

1mo. *Plenum* Kommissyi Graniczney Sądem będzie Appellacyinym dla tych wszystkich Spraw, które wywołanemi przez Obywatelów zostaną po wyrokach Sądów Wydziałowych.

2do. Zacznie się ta Juryzdykcya Appellacyina Kommissyi Graniczney na dniu 1. Października Roku 1796. i starać się będzie bez przerwy

przez

przez czas Jesieni i Zimy następuiącey do 1. Maia, Roku 1797. wszystkie odsądzić Sprawy. Jeżeliby zaś Kompleta Wydziałowe przed wzwyż wymienionym terminem pracę swoią dokonały, będzie mogła taż Kommissya Graniczna *in pleno* i wprzód Juryzdkcyą Appellacyiną począć, to iest: zaraz po zakonczonych Sądach Wydziałowych wszystkich, *respectivè* Woiewództwa, czyli Powiatu.

3tio. Komplet Juryzdykcyi tey Appellacyiney będzie w Osobach Siedmiu pod prezydencyą pierwszego Senatora, albo Urzędnika w porządku *in Laudo* zapisanego; Sentencyonarz w oney trzymać będzie wybrany z koła, a w przypadku *paritatis*, ostatniego *Votum pro nullo* poczytane będzie.

4to. Regenci Wydziałowi, zdadzą Regentowi Aktowemu Protokuły Wydziałów, i od funkcyi swoich uwolnionemi zostaną.

5to. Sprawy pod Sąd Appellacyiny przychodzić maiące, zapisane będą w Protokuł Sądowy porządkiem Wydziałów, a w tych porządkiem, iak w Sądach Wydziałowych odchodziły.

6to. Żaden z Kommissarzów w komplecie Appellacyinym wyroku przez siebie ferowanego w Sądzie Wydziałowym, nie będzie mógł przesądzać w Appellacyinym Sądzie.

7mo. Ten Sąd Appellacyiny Rewizyą szczególnie czynić będzie, Sprawy examinuiąc, ieżeli zgodnie z Dokumentami i Inkwizycyami mieyscowemi Dekreta ferowane były, ieżeli Sąd Wydziałowy nie popełnił występku *Convulsionis Legum*, dla czego Strona Appelluiąca nie będzie mogła żadney nowey Kategoryi wprowadzać, ani z takim dokumentem stanąć, któren by nie był w Komplecie Wydziałowym do probacyów, lub reprobacyów użytym. Jeżeliby zaś skarga Appelluiącego Obywatela, bez examinu na mieyscu obeyść się nie mogła, delegować będzie Sąd Appellacyiny z pomiędzy współkolegów, iednego wraz z Komornikiem na expensie żądaiącego Ziazdu takowego, a przegrywaiąca Strona oprócz tego, co w Art: V. Punkcie 14. opisano, na powrót takowego expensu *in duplo* przez pół do Kassy Graniczney, a przez pół na pożytek Strony wygrywaiącey wskazaną będzie.

8vo. Sąd Graniczny w Komplecie Appellacyinym, gdy wszystkie Sprawy do siebie wywołane przesądzi, nie pierwey zakończy urzędowanie, i Kommissarze do domów roziachać się będą mogli, aż za podpisaniem wszystkich Mappów szczególnych i Protokułów wszystkich, które do Archivum granicznego pod dozorem Podkomorzego każdego Woiewództwa, lub Powiatu bydź maiącego, oddadzą, dla czego w przeciągu czasu, który zabrać bedzie musiał Sąd Komorniczy, wszystkie Mappy wyśpieszyć powinni będą.

9no. Wysługa publiczna Obywatelów za Kommissarzów obranych, osobliwie, kiedy w ciągu wszystkich lat będzie który na teyże usłudze bez przerwy, da onemu przed wszystkiemi innemi preferencyą do wyższych stopniów i zaszczytów podchlebiaiących słusznie ambicyi wolnego Obywatela, i Woiewódtwa, oraz Powiaty, na Seymikach Elekcyinych będą powinny mieć naypierwszy wzgląd na tych Współ-Braci swoich, którzy się na pracowite urzędowanie poświęcili, a oprócz tego w mocy każdego Woiewództwa bądź Powiatu Obywatelów zostawuiemy, ieżeli z dobrowolney na Seymikach *per Laudum* postanowioney składki zechcą ci mieć Kommissarzów swoich zapłaconych rocznie.

10mo. Ponieważ Woiewództwa Witebskiego Kommissya Graniczna z trzech Osób tylko składać się będzie, przeto tam tylko w przypadku Appellacyi ta iść powinna będzie do Kompletu appellacyinego Powiatu Orszańskiego, i *plenum* tey Kommissyi Graniczney wybierać będzie tym czasowego Kommissarza na mieysce zmarłego, ieżeliby termin Seymiku Witebskiego był daleki.

11mo. W Sprawach Miast Wolnych, lub Wsi tychże pod Prawem Ziemiańskim nie będących, gdy od Kompletu Wydziałowego Appella-

lacya założona będzie, Komplet Appellacyiny składać się będzie naymniey z trzech Kommissarzów Ziemiańskich, a dwóch Kommissarzów Mieyskich, tak wybranych i przysięgłych, iak pod Artykułem VIII. niżey przepisuie się, a do tych Kommissarzów i w Sprawach szczególnie z Miastami mogą Strony łączyć po iednemu z Arbitrow dobranych, którzy Rotą Kommissarzów Granicznych przed Sądem Przysięgę wykonać będą powinni.

ARTYKUŁ VII.

Prawidła Sądu dla Kommissyi Graniczney.

1mo. Gdzie Dokumenta Graniczne zgodne z znakami i położeniem mieysca, okażą Sądowi Granicę, Sąd według tych Dokumentów i dowodów Granicę przysądzi.

2do. Gdzie Dokumentów żadnych nie będzie, albo produkowane, wątpliwemi, zawodnemi i z położeniem mieysca nie zgadzaiącemi, okażą się, Sąd przychylić się ma do Prawa preskrypcyi na używalności Dziesięcio-Letniey bez przerwy, i nie zaprzeczoney funduiącey się.

3tio. Gdzieby ani dokumenta nic nie probowały, ani świadectwa, ani używalności przez Dziesięć lat nie było żadney, albo ta była zaprzeczona, wątpliwa, lub obustronna, Sąd Ziemię dyfferencyiną na równe części rozdzieliwszy, każdey Stronie część przyległą przysądzi.

4to. Tam tylko Sąd do poparcia pewności dokumentów, czyli świadectw przysięgę naznaczy, gdzie dokumenta, albo świadectwa nie będą zupełnie konwinkuiącemi, a nikomu przysięgi wyrokiem swoim nienakaże na to, do czegoby się Strona z wiadomości pewney sama nie zabierała.

5to. Wszystkie Dekreta w Sprawach szczególnie granicznych, po Appellacyi przed Sąd Starosty, Marszałka, Kasztelana, Woiewody, wyrokami Trybunalskiemi odesłane, a przez tychże ultymarnie wydane, niemniey Exdywizorskie nieappellowane lub po appellacyi zamilczane; w myśli Statutu a nadewszystko kompromissowe Dekreta nie będą mogły pod żadnym pretextem bydź przesądzonemi, a tym bardziey zniszczonemi wyrokami Kommissyi Graniczney, oprócz przypadku szczególnie wydanego wyroku podobnego po publikacyi tego Prawa, któren wyrok za niebyły poczytany będzie, pod ten iednak Prawa punkt niepodpadaią Dekreta Assessorskie między Miastami wolnemi, a Wsiami; bądź w Królewszczyznach, bądź w Ekonomiach będącemi, i takowe Dekreta ostatecznie wydane w mocy swey zupełney zachowuią się.

6to. Wszystkie Dekreta Podkomorskie nie zaappellowane, bądź po Appellacyi zamilczane w myśli Statutu podobney ważności, co do Kategoryi granic i według wyroków tychże Kommissye Graniczne konkludować między Obywatelami spory graniczne maią; rozeznawać zaś Podkomorskie Dekreta te tylko będą mogły Kommissye Graniczne, od których Appellacyi założoney, dalszemu biegowi Sprawy termin 1. Maia Roku 1793. stanął na przeszkodzie, podług ninieyszego Prawa i w tych szczególnie Spraw gatunkach Kompleta bądź Wydziałowe, bądź Appellacyine wszystkie Kategorye Dekretami Podkomorskiemi obięte rozeznawać i decydować będą mogły.

7mo. Sprawy Exdywizyine między Kredytorami, i dalsze między Konsukcessorami nie będą należały *ad forum* Kommissyów Granicnicznych; a przeto w tych gatunkach Spraw, Obywatele w Sądach zwyczaynych rozprawiać się będą mogli zawsze, a za rekwizycyą o Mappy do Kommissyi Graniczney, ta Extraktami wydawać będzie mogła za opłatą po Złot: 1. od Włoki do Kassy Kommissyi Graniczney wniesionym bydź maiącym.

8vo.

8vo. Ponieważ ustanawiaiące się Kommissye Graniczne, iak nayrychley pokóy do całego Xięstwa Litewskiego wprowadzić powinny, a duchowi ninieyszego Prawa zupełnie przeciwnym będzie, gdy Obywatele kłótnie Graniczne Dokumentami, dowodami prawnemi, i znakami Granicznemi nie wsparte wznawiać zechcą; przeto Kommissye Graniczne, nie tylko takowe między Sąsiadami dyfferencye za nieważne decydować będą, lecz przytym ukarzą Stronę takowe dyfferencye wznawiaiącą, albo przeciwnie determinacyi punktu trzeciego w Art: drugim, a przeto bezprawnie rozpoczęte, winą Złotych 90. do Kassy Kommissyi, za każdą Włokę pod dyfferencyą poddaną.

9no. W sporach o Granice zadysputowane między Possessorami Kraiowemi, a Potencyi Sąsiaduiącey, Sąd Graniczny nie inaczey rozsądzenie przedsięweźmie, iak w przypadku, ieżeliby po nastąpioney negocyacyi przez Nas KRÓLA Kommissya Bilateralna uznaną była, i Potencya sąsiaduiąca na Kommissarzów Wydziału, w którym takowy przypadek zdarzy się, przystanie; w czym czekać będzie skutku negocyacyi taż Kommissya.

10mo. W sporach o Granice zadysputowane z Kurlandyą, Kompleta Wydziałów tych, które z tym Xięstwem graniczą, ostrzedz będą powinni Sędziów Kurlandzkich pogranicznych, aby razem i wspólnie dyfferencye, iakie będą, rozstrzygli; a w sądzeniu za prawidło mieć będą to wszystko, co przepisano za regułę Kommissyi do rozgraniczenia Kurlandyi w Roku 1766. *titulo*: *Odnowienie Granic &c.* naznaczoney; w przypadku zaś Appellacyi, iuż nie Sąd Graniczny Appellacyiny, lecz Sąd naywyższy Relacyiny, ostatnią będzie ferować decyzyą, i podług tey Granica na wieczne czasy determinowaną i okopcowaną zostanie.

11mo. Jako w sporach między Obywatelami różnych Wydziałów, ten Komplet Wydziałowy będzie Sądem właściwym pierwszey Instancyi, w którego obięciu *fundum*, albo znacznieyszy będzie maiątek pienną granicę maiący, tak Komplet Appellacyiny tey Kommissyi Graniczney ostatni ma ferować wyrok, z którey był Komplet Wydziałowy, a podobne prawidło będzie uważane w sporach między Obywatelami różnych Woiewództw, albo Powiatów; a co się tycze Miast Wolnych, iuż z Ziemiańskiemi, tak Swieckiemi, iako też Duchownemi Dobrami, iuż z drugim Miastem wolnym pienne granice maiących, podobnie wśrzodku Prrwincyi uważanym i dopełnionym bydz powinno, iak w Artykule VIII. przepisano, co do Granic między Koroną a Litwą.

12mo. Odesłane przez Komorników Kategorye wspólnych, albo wstępnych lasów Sądy Graniczne następuiącym sposobem rozstrzygać będą. 1mo. Jeżeli Las iest wspólny między współdziedzicami iedney natury, a chociażby i natury Rzeczypospolitey Dóbr z nadania, bądź przedaży wynikaiącey, ten exdywidowanym będzie w proporcyi części Dóbr, którą każdy współdziedzic z natury swego Aktorstwa posiada, a to prawidło służyć ma i dla tych, ktorzyby nabyli od Współziedzica początkowego wspolność lasu z ziemią oryginalnym dzielczym, albo z nadania urosłym Dokumentem postanowioną. 2do. Jeżeliby kto używalność miał tylko przez wstęp do lasu zawarowaną sobie bez znaydowania się w nim i bez wyrazu Dziedzictwa gruntu, to *Beneficium* powierzchowne, ieżeliby Aktor onego nie pozwolił, na spłacenie siebie z onego, powinno bydz przyznane do tey części tylko lasu, do którey Juryzdator mógł mieć Prawo. 3tio. Używanie przez wstępy lasu na fundamencie powierzchownego *Beneficium*, iako wyżey, przez Dekret determinowane bydź powinno, według prawideł poniższych. 4to. Wstępy Szlacheckie do lasów w Królewszczyznach, lub Ekonomiach, nieinaczey do Dziedzictwa i gruntu razem dawać powinny Prawo, iak za Przywileiami, lub nadaniami *ante Unionem* wyrobionemi, Konstytucyami poźnieyszemi, Dekretami ultymarnemi, ciągłą używalnością, i za Dokumentami takowe nadania Dzie-

 dzi-

dziczne oczywiście dowodzącemi. 5to. Wszelkie Dokumenta po Unii dowodzące wstępy Szlacheckie do lasów w Królewszczyznach, albo Ekonomiach, bez Prawa Seymu nadanie approbuiącego, za *Beneficia* powierzchowne bydź powinny tylko poczytane, a takich wstępów spłacenie przez Skarb Publiczny, ieżeliby nie było przyięte przez Ziemianina, w ów czas Dekretem Kommissya Graniczna zatwierdzi ów wstęp następuiącym sposobem.

13tio. Każdęn Las, do którego maią Prawo wstępnicy bez tytułu Dziedzictwa Ziemi. 1. Według gatunku Drzewa podzielonym bydź powinien na rodzaie, ażeby Dębowe od Sosnowych, lub te obydwa rodzaie od czarnych Lasów, były zupełnie oddzielone, a każden rodzay na tyle Kwater był podzielony, ile potrzebuie drzewa każden gatunek z wspomnionych czasu do wzrostu, aby do Budowy był zdatnym. 2. Z iedney kwatery wstępnicy będą mogli brać Drzewo tak na budowę, iako też przy widzu Leśniozych Dworu, w Granicach którego Las będzie wstępny, ażeby tak rzeczonemu Dworowi, iako też innym wstępnikom nie działa się krzywda przez iednego całą kwaterę wyciąć mogącego. 3. Ta zaś reguła przepisana będzie Dekretem Sądu Granicznego dla uwiecznienia Lasów, z przepisem na fundamencie tego Prawa wyraźnym, aby Dziedzic nawet Lasu na szkodę wstępników i bez poprzedzonego spłacenia onym Prawa wstępu nieważył się nigdy wycinać do ostatniego Pnia Lasów swoich. 4. Wstępy Jezior Kommissarze Graniczni według Dokumentów, dowodów i używalności rozsądzą, maiąc wzgląd na rodzay początkowego tychże wstępów nadania, ieżeliby dla pokoiu wiecznego między Wstępnikami spłacenie ieden drugiemu Prawa dobrowolnie nie nastąpiło.

14to. Gdzieby Szachownice nie ugodzone przez kompensacyą do rozsądzenia przed Sąd Graniczny przychodziły, te: 1. Sąd, ieżeli między Dobrami, bądź Królewskiemi, bądź temi, a Ekonomicznemi nayдowałyby się, zniszczy zupełnie wyrokiem swoim przez sprawiedliwą kompensacyą, maiąc wzgląd na gatunek Ziemi, albo Lasu na niey rosnącego. 2. Między Dziedzicznemi, a Królewszczyzn Szachownicami, będzie się starał Sąd kombinować Strony, ażeby dobrowolnie na kompensacyą zgadzały się, a w przypadku niezgodzenia się, Dekretem takowe kompensacye uzna, co się ma rozumieć i o Szachownicach równie między Dziedzicznemi Świeckiemi, a Duchownemi, iako też między Ziemskiemi, a Mieyskiemi Dobrami.

15to. Oprócz tych szczególnych punktów, wreście Kommissye Graniczne trzymać się będą przepisu Statutu Wielkiego Xięstwa Litewskiego w tym wszystkim, co ninieyszemu Prawu przeciwnym nie będzie.

ARTYKUŁ VIII.

Przepis szczególnieyszy dla Kommissyów Granicznych względem Granic między Koroną a Litwą.

1mo Gdzie Geometrom Wydziałowym przyidzie Granice przemierzać bądź zgodne, bądź pienne między Obywatelami Koronnym i Litewskim z sobą graniczącemi, nie pierwey ciż Geometrowie Litewscy dopełniać zaczną obowiązków Artykułem IV. przepisanych, aż po obwieszczeniu Obywatelów Koronnych naymniey dwoma tygodniami przed ziachaniem na Granicę, aby ciż Obywatele Koronni ostrzeżeni, strzegli całości swoiey granicy. Nie będą zaś Geometrowie Litewscy inaczey sypać Kopców, iak według przepisu poniższego i mappy szczególnie granicy sporney delineować będą.

2do. Gdzie Granice między Obywatelami Prowincyi a Prowincyi zachodzić będą pienne, tam do Sędziego Wydziału Koronnego Komplet Wydziałowy

łowy Litewskiego Powiatu *respectivè* Possessyi Obywatela odgraniczać się maiącego, Kommissarza iednego delegować będzie, a ten Kommissarz Litewski z Sędzią Granicznym Koronnym zniosłszy się, i Strony na Niedziel sześć pierwey obwieściwszy, wspólnie z Arbitrami Stron obydwóch, czyli z Arbitrem z iedney Strony obecnym, lub bez Arbitrow, gdy od Stron posadzonemi nie będą, z Dokumentów Granicznych, dowodów wszelkich i świadectw rozsądzą.

3tio. Gdzieby trzeciego lub czwartego Wydziału narożnikiem Dobra stykały się, tam dway osobnych Wydziałów Koronnego i Litewskiego Sędziowie, którzy pierwey do rozsądzenia sciany Graniczney obwieszczą i ziadą wraz z Arbitrami, iako wyżey, Stron, lub Arbitrem obecnym, albo i bez Arbitrów nieobecnych, od Właścicielów, bądź Possessorów narożnikami stykaiących się lokowanych, rozpoznaią i spor Graniczny rozsądzą.

4to. W przypadku różności, albo równości zdań Sędzia Graniczny z Wydziału Koronnego, i Kommissarz z Wydziału Litewskiego Delegowany, losy ciągnąć będą, a który z nich do decyzyi los weźmie, ten *paritatem* rozwiąże.

5to. Jeżeli Strony Dekretem pierwszym nieukontentowane, albo którakolwiek ze Stron o Granice prawuiących się, założą, czyli założy Appellacyą przed sypaniem Kopców, Sąd *Primæ Instantiæ* z Sędziego Granicznego Koronnego i Kommissarza Litewskiego wraz z Arbitrami, czyli bez nich złożony, takowey Appellacyi dopuscić będzie powinien, i od sypania Kopców wstrzymać się.

6to. O Dekrecie wypadłym (w którym dzień założoney Appellacyi zapisanym być powinien,) informowane Kommissye tak Koronne iak Litewskie *respectivè* Wydziałów, w których Strony rozsądzone miały spor Graniczny, po złożeniu sobie Dekretu, po dwóch Kommissarzów sekretnemi kreskami, a z pomiędzy nie składaiących Kompletu wybranych, wyznaczą Dzień ziechania na Grunt pienny od Dnia założoney Appellacyi czterdziesty drugi; albo gdyby ten padał na zimową porę, na pierwszy Maia determinować będą, i o takowym wyznaczeniu wzaiemnie siebie i Strony też Kommissye obwieszczą.

7mo. Wyznaczeni Kommissarze ziechawszy na grunt w terminie iako wyżey, większością zdań wraz z Arbitrami z każdey Strony po iednemu posadzonemi, i Rotą Kommissarzom przepisaną przysiądz maiącemi obecnemi, lub Arbitrem obecnym, albo i bez nich, gdy przez Strony posadzonemi nie będą; Granice ostatecznie rozsądzą; a w przypadku różności, albo równości zdań, ciągnąć będą losy sami Kommissarze, i który z nich los do decyzyi weźmie, ten równość zdań rozwiąże, a takowe Granice wiecznie trwałemi być maią.

8vo. Miasta wolne i Wsie ich pod Juryzdykcyą Ziemiańską nie będące, w iedney Prowincyi, Woiewodztwie, albo Powiecie leżące, maiące spory Graniczne z Dobrami Ziemskiemi Szlacheckiemi, bądź Duchownemi w drugiey Prowincyi, Woiewodztwie, albo Powiecie będącemi, sądzić się maią na gruncie w pierwszey Instancyi przed Sędzią Granicznym Koronnym i Kommissarzem Litewskim Delegowanym z Arbitrami, albo bez Arbitrów, gdy ich Strony nie posadzą, iako wyżey iest przepisano.

9no. W przypadku Appellacyi, Kommissya Graniczna tey Prowincyi Wydziału, w którym Miasto spor maiące, albo Wsie tegoż pod Juryzdykcyą Ziemiańską nie będące leżą, Dzień tylko przepisze i obwieści iako wyzey, do ziechania na grunt dla dwóch Kommissarzów Mieyskich, a z pomiędzy siebie żadnego nie wybierze; druga zaś Kommissya, pod którą Zwierzchnością Dobra

F bądź

bądź Duchownych, bądź Swieckich Obywatelów Ziemiańskie leżą, trzech Kommissarzów z pomiędzy nie składaiących Kompletu i *per vota secreta* wybierze, a ci Kommissarze wspolnie z Mieyskiemi na grunt ziadą, nie zważaiąc na nieprzytomność których-kolwiek, i w Komplecie chociażby trzech, to iest: dwóch Kommissarzów Ziemskich, a iednego Mieyskiego, nie uważaiąc też na niestawienie się któreykolwiek Strony, Sprawę ostatecznie rozsądzą, i w przypadku równości albo różności zdań, Kommissarze tylko Ziemiańscy ciągnąć będą, iako wyżey, losy do rozwiązania oney.

10mo. Kommissarze Mieyscy maią być obrani przez Miasto spor maiące, z Osób bądź Szlacheckiego, bądź Mieyskiego Stanu, byle nie z pomiędzy Mieszkańców tego Miasta, ani z tych, którzyby w onym na Mieyskie zapisali się, a takowi Kommissarze do Sprawy wybrani, Przysięgę wprzod na gruncie przed Kommissarzami Ziemiańskiemi wykonać będą powinni, Rotą dla Kommissarzów przepisaną, ahiżeli zasiądą.

11mo. Gdzie między Miastem a Miastem wolnemi, lub ich Wsiami pod Juryzdykcyą Ziemiańską nie będącemi, w Prowincyach zaś dwóch leżącemi, Appellacya od pierwszey Instancyi nastąpiła, tam zaraz Sąd tey pierwszey Instancyi, czas ziachania Kommissarzom Mieyskim od założoney Appellacyi w Niedziel sześć, albo na Dzień pierwszy Maia, podług powyższego Punktu, oznaczy, a ci Kommissarze Mieyscy, od każdego Miasta po dwóch, sposobem wyżey wyrażonym, wybrani, i na gruncie w obliczu Stron przysiądz maiący, ten Sąd Appallacyiny *ultimae Instantiae* składać, Sprawy takowe Appellacyine załatwiać będą w scianach i narożnikach tylko swoich Miast i Wsiów, a w przypadku równości bądź różności zdań, ci Kommissarze, Mieyscy, ciągnąć będą losy do rozwiązania kresek.

12mo. Gdzieby sciany pomienionych Miast i Wsiów przytykały do narożnika w sporze będącego Dóbr Ziemiańskich, bądź Duchownych, bądź Swieckich, tam i w tey szczególnie Kategoryi o narożnik Kommissarze Ziemiańscy od Kommissyi, pod którey Juryzdykcyą takowy sporny narożnik znaydzie się, wyznaczeni, złączywszy się z Kommisssrzami Mieyskiemi, tak, aby nayminiey trzech było Ziemiańskich, a dway Mieyscy, spory Granicznego narożnika, sposobem wyżey przepisanym zaspokaiać maią.

ARTYKUŁ IX.

Dokończenie i Aryngi Przysiąg.

1mo. W przypadku, żeby którykolwiek Possessor szkodował co w Granicach z okazyi nieoddanych Dokumentów w czasie, wolno mu będzie do lat dziesięciu, od Daty zakończoney Graniczney Kommissyi, zapozwać Stronę oporną do Sądu Ziemiańskiego, tego Woiewództwa, lub Powiatu, w którym Dobra leżą, do których Dokumenta stosuią się, a ten Sąd zesławszy weryfikacyą *ad fundum*, ieżeli znaydzie, że Dokumenta dokładnie do obrony Granic służyły, i że ich nieoddanie sprawiło szkodę w Granicach Possessora, ma tę szkodę otaxować, i wartość iey w Pieniądzach przysądzić na Stronie, która krzywdy stała się okazyą.

2do. Po normalnym rozgraniczeniu wszelkich Possessyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego przez Kommissye Graniczne, i po złożeniu Mapp w Aktach Podkomorskich, gdziekolwiek pośledniey Dział między Sukcessorami, lub wieczysta Taxa między Kredytorami rozdrabiać

będzie

będzie na części Dobra iakie, iednym obrębem, i iedną Mappą, w ograniczeniu normalnym objęte, Granice takowych części na Ziemi Kopcami oznaczone przez Sąd Podkomorski na Mappę przeniesione bydź maią, i *per supplementum* w Aktach Podkomorskich przy Mappie pryncypalney składane bydź powinny, a takowe Mappy z obwodnicami równie, iak i same normalne ograniczenia wolne do wyimowania Extraktami Obywatelom bydź maią.

Rota Przysięgi dla Kommissarzów.

»Ja N. przysięgam Panu BOGU Wszechmogącemu w Tróycy Swięetey Jedynemu na to, iż wezwany od Wspól-Obywatelów do posługi publiczney, wiernym będę w sprawowaniu Urzędu, i sprawiedliwym, tak w Sądzie, iako też w determinowaniu Granic, i w dopełnianiu wszelkich Prawa przepisów, nie maiąc w celu urzędowania mojego, iak samą i szczególną Sprawiedliwość świętą, i nie daiąc się niczym uwodzić, bądź przyiaźnią, bądź nienawiścią, bądź darami, bądź pogróżkami, nie radząc Stronom w niczym, ani się boiąc nikogo, nad zgryzotę własnego sumnienia, a przed oczyma samą tylko Sprawidliwość, złożone Dokumenta Granicę pewną stanowiące, znaki niesprzeczne, dowody, iakie z Prawa dostatecznemi będą, a nadewszystko Prawa Kraiowe, tak Statutu, iak Rozgraniczenia tego normalnego za iedyne prawidła mieć będę, a iako sprawiedliwie przysięgam, tak mi Panie Boże dopomoż.»

Rota Przysięgi Regenta.

»Ja N. przysięgam, iż sprawiedliwie wedle Boga, Prawa Kraiowego, wedle Stron przekładania w brzmieniu Dokumentów, i podług oczywistości znaków, nic nie przykładaiąc, uymuiąc, albo przemieniaiąc, iuż radzić Sądowi, iuż pisać wyroki tegoż będę, nie uważaiąc na różnicę Stanów i dostoyności, na bogatego, lub ubogiego, na przyiaciela, lub nieprzyiaciela, na krewnego, albo cudzego, nie daiąc się powodować, ani przyiaźnią, w trzymaniu *Archivum* Granicznego baczny na całość onego będę, a w wydawaniu z tegóż Extraktów, niczego nie podpiszę, a tym mniey Pieczęcią Sądową umocnić nie odważę się, coby się aktualnie w Xięgach i Protokułach Sądowych nie znaydowało, a nadto Kassy mnie powierzoney, wiernie strzedz będę, nie odmawiaiąc nikomu z Obywatelów Kwitu na naymnieyszą importowaną Summę, i nie zabieraiąc na siebie nic z Percepty, którą równie, iako i Expens, wiernie zapisywać mam. A iako sprawiedliwie przysięgam, tak mi Panie Boże dopomoż.»

Rota Przysięgi Komorników.

»Ja N. przysięgam Panu BOGU Wszechmogącemu w Tróycy Swiętey Jedynemu, iż użyty przez Kommissyą Graniczną N. za wolą Prawa, do rozmiaru Granic normalnego, w nayściśleyszym mieć będę obowiązku dopełnienie Instrukcyi w Prawie umiesczoney, żadną prożbą, groźbą, ani tym bardziey datkiem uwodzić się nie będę na szkodę Obywatela iakiego, bądź Stanu, ani na szkodę Dziedzictwa publicznego, sumiennie i poczciwie funkcyi moiey obowiązki dopełniaiąc, submittuiąc się oraz wszelkim z Prawa przepisanym za przestępstwa w pomiarze Karom; iako zaś pokóy powszechny i Dobro Kraiu wieczno-trwałe w wypełnieniu obowiązków moich chcę mieć w celu, nie uważaiąc na względy przypadkowe, nie daiąc się uwodzić, ani boiaźnią, ani przyiaźnią, ani tym bardziey chciwością, tak mi Panie Boże dopomoż, i niewinna Syna Jego Męka.»

Rota Przysięgi Aktorów przed Sądem Kompletu Wydziałowego.

»Ja N. przysięgam Panu BOGU Wszechmogącemu w Tróycy S. Je»dynemu, iako Dokumenta wszelkie do Granic Dóbr N. służące, wier»nie zebrane, i w Oryginałach iakie się tylko u mnie znayduią, kom»portuię, a żadnego z onych na krzywdę współgraniczących nie zatai»łem, wierną Kommunikacyą wszystkich, tak do własnych moich, ia»ko też do cudzych Dóbr służących Dokumentów Granicznych w Ko»piach co do słowa z Oryginałów przepisanych w Kancellaryi Grani»czney N. w posłuszeństwie Prawu normalnego Rozgraniczenia złoży»łem, i w całym dalszym ciągu rozgraniczenia się moiego, wedle Bo»ga i sumnienia, bez szukania niczyiey krzywdy postępować będę, tak »mi Panie Boże dopomoż i niewinna Syna Jego Męka.»

Rota Przysięgi Aktorów nie mogących osobiście Komportacyi dopełnić.

»Ja N. przysięgam Panu BOGU Wszechmogącemu w Tróycy S. Je»dynemu, iako Dokumenta wszystkie, bądź do Granic Dóbr moich N. »bądź do cudzych, w *Archivum* moim znayduiące się, Plenipotentowi »moiemu N. wiernie zebrać, i bądź w Oryginałach komportować, bądź »w przepisanych, wiernie co do słowa Kopiach w Kancellaryi Grani»czney Powiatu N. złożyć zaleciłem. Niemniey Dukta rzetelnie pro»wadzić bez szkody Współ-Sąsiaduiących, ani sam przez siebie, ani »przez subordynowane Osoby faworu u Sądu nie iednałem, i iednać Ple»nipotentowi nie rozkazałem, temuż korrumpować Swiadków, w iakim »bądź sposobie zabróniłem, tak mi Panie Boże dopomoż, i niewinna »Syna Jego Męka.»

Stanisław Nałęcz Małachowski Ref. W. K. Seymowy i Konfederacyi Prowincyi Koronnych Marszałek.

Kazimierz Xiąże Sapieha Generał Art: Litt: Marszałek Konfederacyi Wo Xa Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski Biskup Hełmski i Lubelski wyznaczony z Senatu z Prowincyi Małopolskiey. Kazimierz Konst: Plater Kasztelan Głu Trockiego wyznaczony z Senatu W. X. Litt: do Deputacyi Seymowey. Jan Ossoliński Starosta i Poseł Drohicki Deputowany z Prowincyi Małopolskiey. Antoni Ledochowski Wdzic i Poseł Wdztwa Czergo Deputowany z Prowincyi Małopolskiey. Adam Rupeyko Sędzia Ziem: i Poseł X. Z. Deputt: do Konstt: z Prowincyi W. X. L. Jan Nepomucen Zboiński P. Z. Dobrzyń: Deputt: do Konsty: z Prow: Wielkop: *manu propria.* Józef Radzicki Podkomorzy i Poseł Ziemi Zakroczym: Deputowany do Konstytucyi z Prowincyi Wielkopol: *manu propria.* == Post cujus Constitutionis in Acta præsentia Ingrossationem Originale Ejusdem Offerenti Eidem, prævia Officii sui Quietatione, est extraditum.

SWIESZEWSKI
mpr.

Legi Papiński.

600